

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук
Кафедра лісового і аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 31 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ФІТОПАТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Агрономія

Спеціальність 201 Агрономія

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Затверджено на засіданні
кафедри лісового і аграрного менеджменту
Протокол № 01 від 29 серпня 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Сільськогосподарська фітопатологія
Викладач	Дмитрик Павло Миколайович
Контактний телефон	(0342)59-61-72
E-mail викладача	pavlo.dmytryk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Курс / семестр	3 курс/5 семестр
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Очно – кожного понеділка, дистанційно – через e-mail та messenger – щоденно у робочі години

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Сільськогосподарська фітопатологія» дозволяє формувати знання та вміння щодо конкретних хвороб сільськогосподарських культур та систем захисних заходів проти них, насамперед актуальних для умов Західного регіону України. Отриманні знання і навички являються основою для подальшого оволодіння освітніми компонентами, пов'язаними із захистом рослин.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про хвороби сільськогосподарських культур, видовий склад збудників та ареал їх поширення, діагностичні ознаки прояву хвороб на різних органах рослин, вплив біотичних і абіотичних факторів середовища на розвиток хвороб, джерела та місця резервування інфекції, заходи захисту від домінуючих хвороб відповідно певної культури.

Завдання вивчення дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен: знати завдання, мету і об'єкти сільськогосподарської фітопатології; ареали хвороб і розміри втрат врожаю сільськогосподарських рослин; діагностичні ознаки патологій на сільськогосподарських культурах; морфологічні, біологічні та екологічні особливості патогенів; місця резервації та зберігання інфекції; обґрунтування захисних заходів проти хвороб на кожній сільськогосподарській культурі; вміння самостійно визначати за діагностичними ознаками найбільш поширені та шкідливі хвороби різної етіології на сільськогосподарських культурах; за морфологічними ознаками ідентифікувати збудників захворювань; прогнозувати розвиток хвороб залежно від погодних умов; планувати та проводити агротехнічні, селекційно-насінове, хімічні та біологічні заходи захисту рослин; обґрунтовувати доцільність використання засобів захисту рослин проти хвороб залежно від фітосанітарного стану посівів; вибирати та впроваджувати для умов конкретного господарства районовані стійкі проти захворювань сорти та гібриди сільськогосподарських культур.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми

з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність застосовувати знання в практичній ситуації.

ЗК8. Навички здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК8. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач у процесі вирощування сільськогосподарських культур шляхом розуміння їх біологічних особливостей та використання як теоретичних, так і практичних методів.

Програмні результати навчання

ПРН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПРН8. Володіти статистичними методами опрацювання даних в агрономії.

ПРН10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи в галузі агрономії.

ПРН14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

ПРН15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

5. Організація навчальної дисципліни

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість
Лекції	16 год.
Практичні заняття	6 год.
Лабораторні заняття	8 год.
Самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс/рік навчання	Нормативна/вибіркова
5	201 Агрономія	3	Нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	заняття	сам.роб
Тема 1. Вступ. Мета та завдання дисципліни. Найпоширеніші збудники хвороб та шкідники Західного регіону України. Хвороби пшениці, ячменю, жита, вівса та системи заходів захисту.	1	1	4
Тема 2. Хвороби кукурудзи, рису, проса, гречки, сорго, злакових трав та системи заходів захисту.	1	1	4

Тема 3. Хвороби зернобобових культур і багаторічних бобових трав. системи заходів захисту.	1	1	4
Тема 4. Хвороби соняшнику, ріпаку та рицини. Системи заходів захисту.	1	1	4
Тема 5. Хвороби конопель, тютюну та хмелю. Системи заходів захисту.	1	1	4
Тема 6. Хвороби буряків та система заходів обмеження їх розвитку.	2	1	4
Тема 7. Хвороби картоплі та система заходів їх контролю	2	2	6
Тема 8. Хвороби томатів та капустяних овочевих культур. Системи заходів їх контролю.	1	1	6
Тема 9. Хвороби овочевих рослин родин амарилісових, округлих та гарбузових. Системи заходів їх контролю.	2	2	6
Тема 10. Хвороби плодів зерняткових культур та система заходів їх контролю.	2	1	6
Тема 11. Хвороби плодів кісточкових культур та система заходів їх контролю.	2	1	6
Тема 12. Хвороби ягідних культур і винограду. Системи заходів їх контролю.		1	6
Всього:	16	14	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи (вересень – грудень):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) активність на лекційному та практичних заняттях – 1 бал; 2) усні відповіді на практичних заняттях з використанням презентацій; підготовка доповідей, есе, тощо – максимально - 5 балів (обов'язковою є дві оцінки із шести практичних занять); 3) одна контрольна робота (письмова форма/дистанційна із використанням комп'ютерних технологій) – максимально 5 балів. 4) самостійна робота – здійснюється як в аудиторний так і поза аудиторний час із наперед визначених робочою програмою тем (максимально - 25 балів). <p>Мінімальна кількість балів допуску до екзамену – 25 балів Максимальна кількість балів допуску до екзамену – 50 балів. Екзамен – 50 балів. Підсумкова оцінка – максимум 100 балів (мінімум 50 балів).</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Обов'язковим є написання однієї контрольної роботи. Результат роботи оцінюється максимально - 5 балів. Контрольна робота – охоплює матеріал лекційних тем. Кількість запитань: 4. Запитання відкритого типу (без варіантів відповідей). Час виконання: 80 хв. (в</p>

	<p>межах семінарського заняття) / або у дистанційній формі із використанням тестових технологій (Структура тесту: Загальна кількість питань – 40. На одне поставлене питання є чотири варіанти відповідей, одна з яких правильна). Критерії оцінювання: Контрольна робота максимально оцінюється у 5 балів. При цьому, 5 балів виставляється, коли усі питання розкриті повністю, наведені конкретні приклади описаних понять та феноменів з ґрунтовним аналізом їх характерних особливостей. 4 бали – питання розкриті не в повній мірі, з мінімальною кількістю прикладів та характерних особливостей, проте студент дав відповіді на всі питання. 3 бали - студент не дав відповідь на два питання, проте дав часткові відповіді на решта питань 2 бали виставляється студенту, який не відповів на жодне питання контрольної роботи або не розкрив зміст жодного із питань.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Робота на практичних заняттях оцінюється за наступними критеріями: - активність на занятті та підготовлений конспект згідно плану практичного заняття - 1 бал; - опрацювання проблемних питань та їх усне обговорення в дискусійній формі (доповнення, відповіді на запитання викладача, висловлювання своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань, тощо) - 3 бали; - виступ із доповіддю на питання, яке визначене планом практичного завдання - 4 бали (за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню); - якщо при виступі проявлена ґрунтовна підготовка, висловлюється власна точка зору щодо означеної проблеми, яка підкріплюється відповідною аргументацією, використовується попередньо розроблена презентація, подані правильні відповіді на уточнюючі запитання викладача та студентів - 5 балів. Таким чином участь в роботі практичних занять може забезпечити отримання до 5 балів за одне заняття. В межах 5 запланованих семінарських занять є обов'язковою 1 (одна) усна відповідь.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок, які отримав аспірант. Студент допускається до підсумкового контролю (екзамен) за умови виконання усіх запланованих видів робіт і отримання 25 і більше балів (максимально –</p>

	50).
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи	Планується, що студент упродовж семестру виконують одну контрольну роботу. Варіант контрольної роботи включає в себе завдання різних типів та рівнів складності.
Академічна доброчесність	Політика дисципліни передбачає дотримання правил поведінки студентів і викладачів, передбачених Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №11, від 28 листопада 2021 року).
Відвідування занять	Студенти зобов'язані відвідувати усі заняття (лекції та практичні), незалежно у якій формі вони проводяться (аудиторно, дистанційно, індивідуальний графік навчання). Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення студентів до складання семестрового контролю. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх передбачених видів робіт.
Неформальна освіта	Сертифікат про проходження курсу (Udemy, Prometheus, Coursera, DAAD), зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни дає можливість замінити або доповнити підсумковий тестовий контроль згідно з «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (наказ ректора №672 від 24.11.2022).
8. Рекомендована література	
Базова	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Буджак В. В., Літвіненко С. Г. Фітопатологія: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 400 с. 2. Дмитрик П. М. Фітопатологія. Конспект лекцій. Івано-Франківськ, 2015. 127с. 3. Захист злакових і бобових культур від шкідників, хвороб і бур'янів: Навчальний посібник [М. О. Білик, М. Д. Євтушенко, Ф. М. Марютін, В. К. Пантелєєв, В. П. Туренко], за ред. д-ра біол. Наук, проф. В. К. Пантелєєва. Харків: Еспада, 2005. 672 с. 4. Імунітет рослин: Підручник [М. Д. Євтушенко, М. П. Лісовий, В. К. Пантелєєв, О. М. Слюсаренко; за ред. М. П. Лісового]. К. : Колобіг, 2004. 304 с. 5. Колодійчук В. Д., Кривенко А. І., Шушківська Н. І. Практикум із сільськогосподарської фітопатології. К.: «Центр учбової літератури», 	

2022. 223 с.

6. Марютін Ф. М., Малина Г. В. Тлумачний словник основних фітопатологічних термінів. Харків, 2009. 32 с.
7. Мусієнко С. І. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Фітопатологія» для студентів 1 курсу денної форми навчання за спеціальністю 206 Садово-паркове господарство. Харків. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2018. 300 с.
8. Недвига О. Є. Словник понять і термінів з фітопатології. Умань, 2001. 302 с.
9. Перепелиця Л.О., Корево Н.І., Гуторчук С.Л. Словник-довідник з фітопатології для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Житомир: ЖДУ ім. І. Франка. 2023. 109 с.
10. Пересипкін В. Ф. Атлас хвороб польових культур. К.: Урожай, 1987. 144 с.
11. Пересипкін В. Ф. Сільськогосподарська фітопатологія. К.: Аграрна освіта, 2000. 415 с.
12. Фітопатологія: Навчальний посібник [Ф. М.Марютін, В. К.Пантелєєв, М. О.Білик, За ред. Проф. Ф. М. Марютіна]. Харків: Еспада, 2008. 552 с.
13. Фітопатологія: Підручник [І. Л. Марков, О. В. Башта, Д. Т. Гентош, В. А. Глим'язний, О. П. Дерменко, Є. П. Черненко]; за ред. І. Л. Маркова. К., 2016. 548 с.

Допоміжна

14. Комплексні системи захисту сільськогосподарських культур від хвороб: навч. посіб. / В. П. Туренко, М. О. Білик, А. В. Кулешов та ін., за ред. д-ра с.-г. наук, проф. В. П. Туренка, канд. біол. наук, доц. М. О. Білика; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Харків: Майдан, 2019. 330 с.
15. Літвіненко С. Г., Буджак В. В. Фітопатологія: конспект лекцій. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 48 с.
16. Міщенко Л.Т. Вірусні хвороби озимої пшениці. К.: Фітосоціоцентр, 2009. 352 с.
17. Перепелиця Л.О., Корево Н.І., Гуторчук С.Л. Словник-довідник з фітопатології для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Житомир: ЖДУ ім. І. Франка. 2023. 109 с.
18. Поспелов С. В., Поспелова Г. Д., Нечипоренко Н. І., Коваленко Н. П., Охріменко В. В. Моніторинг хвороб кукурудзи в умовах Полтавського регіону. Вісник ПДАА. 2021. № 3. С. 37-44.
19. Поспелов С. В., Поспелова Г. Д., Нечипоренко Н. І., Міщенко О. В., Черняк О. О., Скляр С. С., Іванічко О. В. Аналіз фітопатогенного стану посівів соняшнику в період вегетації за різних агрокліматичних умов. Вісник ПДАА. 2021. № 4. С. 133–141.
20. Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П., Нечипоренко Н. І., Шерстюк О. Л., Морозов О. М. Вплив передпосівної обробки на посівні якості та фітосанітарний стан насіння нуту. Вісник ПДАА. 2022. № 2. С. 127–134.
21. Фітопатогенні бактерії. Бактеріальні хвороби рослин: Монографія [Р.І.Гвоздяк, Л.А.Пасічник, Л.М.Яковлева [та ін.], За ред. В.П.Патики].

К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2011. 444с.

22. Хвороби та шкідники картоплі, заходи боротьби з ними. [П. С. Теслюк, В. С. Куценко, А. А. Подгаєцький, О. П. Мигловець, Я. Б. Демкович, А. Ф. Борівський, Л. П. Теслюк, В. П. Купріянов]. К.: Ріджи, 2017. 232 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Державна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України. URL: <https://dnsgb.com.ua/>
3. Головний сайт для агрономів. URL: <https://superagronom.com/>
4. Національна академія аграрних наук України. URL: <http://naas.gov.ua/>

Викладач

Павло ДМИТРИК